–'గిరీశం'

మూడునాళ్ల ముచ్చటలా ఉద్యోగం రావడం. పెళ్లిచేసుకుని ఇల్లు చూసుకుని కాపరం పెట్టడం, ఉద్యోగంలోని మంచీ చెడూ గమనించే అర్హత సంపాదించుకునే పుణ్యకాలంలోనే ఊస్టింగ్ ఆర్డర్స్ రావడం ఒకదాని వెంట ఒకటి చకచకా జరిగిపోయాయి. నేను సివిల్ ఇంజినీరింగ్ గ్రాడ్యుయేటుని. ఏం చేయాలో తోచక నడివీథిన పడ్డ నాకు, తన పిల్లనిచ్చిన పాపానికి కొంత డబ్బు తన కూతురి పేర బాంకులో వేసి, పి. డబ్ల్యు. డిపార్ట్‌మెంట్‌లో పని చేస్తున్న తన బాల్య మిత్రుడు ఓ వృద్ధ అసిస్టెంట్ ఇంజినీర్ సాయంతో నన్ను కంట్రాక్టర్స్ లిస్ట్‌లో వేయించి వెడుతూ వెడుతూ మా మామగారు నాకు హితోపదేశం చేసి వెళ్లారు.

"అబ్బాయీ, కాంట్రాక్టులు చేయడం వ్యాపారం వంటిదే. పెట్టుబడి పెట్టి వ్యాపారం ఆరంభించినవాడు తన వ్యాపారాభివృద్ధికి ఎంత శ్రద్ధ వహిస్తాడో నువ్వూ అంత కష్టపడవలసి ఉంటుంది. ఎండనక, వాననక ఒళ్లు దాచుకోకుండా శ్రమించవలసి వస్తుంది. వ్యాపారంలో న్యాయాన్యాయ ప్రసక్తి ఉండదు. వీలున్నప్పుడు నాలుగు డబ్బులు చేసుకోవడం, దీపమున్నప్పుడే ఇల్లు చక్కబెట్టుకోవడం అంతా వ్యాపార దక్షత కిందే పరిగణింపబడుతుంది. నువ్వు మొట్టమొదట చేయవలసిన పని కాలేజీలో కన్న కలలు, ఆదర్శాలు, ఆశయాలు వంటి బరువైన మాటలు తక్షణం వదిలేయడం. నీతి నిజాయితీని అంటిపెట్టుకున్న వాడు వ్యాపారం కాదుగదా, ఈ రోజుల్లో ప్రభుత్వోద్యోగం సైతం చేయలేడు. ఉరకలు వేసే వయస్సులో ఉన్నవాడివి కాబట్టి నీ కింతగా చెప్పవలసి వచ్చింది. తెలివిగా రెండేళ్లలో పెట్టిన డబ్బుకు పది రెట్లు ఆర్జించుకుంటావో, లేక భార్యా పిల్లలను మాడబెట్టుకుంటావో అంతా నీ చేతుల్లో ఉంది."

మామగారు ఓ కొండను నా నెత్తిమీద ఉంచి వెళ్లిపోయినట్టు ఫీలయ్యాను. వారి మాటల బరువు మాటి మాటికి నా స్మృతి పథంలో కదిలి నేను జాగ్రత్త వహించడం అవసరం అని పదే పదే హెచ్చరిస్తూంది. 'కంట్రాక్టర్ అయినంత మాత్రాన న్యాయమార్గంలో నడిచి లాభాలు ఆర్జించే అవకాశంలేదా? కంట్రాక్టర్ అవగానే సిమెంటుకు బదులుగా ఇసుకలో కట్టే దుర్మార్గుడుగా, అన్యాయంగా లక్షలు సంపాదించే ఒక చీడపురుగుగా లోకం దృష్టిలో ఏర్పడ్డ మచ్చను నాలాంటి విద్యాధికులు రూపుమాపి, ఈ వృత్తికి సంఘంలో ఒక సమున్నతమైన స్థాయి కలిపించే వీలు లేదా?'

ఈ ప్రశ్నలు నన్ను రాత్రింబవళ్లు వేధించసాగాయి. ఒకవైపు నాకు ఊతగా నిలిచి, తన డబ్బుతో జీవనోపాధి కల్పించిన మామగారి హితవు, మరోవైపు నా ఆశయాలు, జీవితం గురించి నే నూహించిన మధుర స్వప్నాలు హోరాహోరీ పోరు సలిపినా చివరికి విజయం నా పక్షానే అయింది.

"ఎన్ని ఒడుదుడుకులు ఆటంకాలు వచ్చినా ధైర్యంగా నిలబడి, ఆదర్శప్రాయంగా నీతిమార్గంలో జీవితం గడపడం" ధ్యేయంగా తీర్మానించుకున్నాను. ఈ నిర్ణయం తీసుకున్న నిమిషం నేను ఎంతో పెరిగిపోయినట్టు, నా చుట్టూ మనుషులు కేవలం పొట్ట పోషించుకోవడం కోసం పడరాని పాట్లు పడుతున్న చీమల్లా ఈగల్లా అనిపించింది.

అది నా కాంట్రాక్టుల చరిత్రలో ప్రథమాధ్యాయం. టెండర్ ఫారాలు కొనుక్కుని వస్తుంటే చేతులు వణికాయి. ఫారాలు ఇచ్చే గుమాస్తా, ఎన్నో దశాబ్దాలుగా ఇలాంటి పనులకోసం రాబందుల్లా కాచుకుని కూచునే పాత కాంట్రాక్టర్లు నన్నో వింత మనిషిగా విచిత్రంగా చూస్తుంటే వాళ్ల కళ్లలోకి సూటిగా చూడలేక తలవంచుకుని గబగబా ఆ పరిసరాల్లోంచి బయట పడ్డాను. "బి. ఇ. చదివాట్ట —ఉద్యోగం ఊడితే కాంట్రాక్టులు చేద్దామని ఇందులో దిగాడుట, పాపం" అని వ్యంగ్యం ధ్వనించే సానుభూతి వాక్యాలు నా వెనకాల ఎవరో అంటున్నప్పటికీ వెనుదిరిగి చూడలేకపోయాను.

పని కొత్త. పనికి కావలసిన వస్తువులు, వాటి ధరలు నాకు బొత్తిగా తెలియవు. పనికి అవసరమైన అంగబలం విషయంలో కూడా నా జ్ఞానం శూన్యమే. వృత్తికి సంబంధించిన కాలేజీ చదువు ఉన్నదనే ధైర్యం తప్ప ఆచరణలో అది ఎంతవరకు ఉపయోగపడగలదో అన్న శంక కూడా నాలో కలగకపోలేదు. నాలాంటి వాళ్లకి భగవంతుడు ఏదో రూపంలో సాయం చేస్తాడన్న నమ్మకమొకటే నన్ను ముందుకు నడిపించింది.

శ్రీమతి ఇచ్చిన కాఫీ తాగుతూ టెండరు ఫారాలు ముందు వేసుకుని కూర్చున్నాను. ప్రతి అయిటము క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి, పనికి కావలసిన వస్తు సరంజామా అంతా ఒక పట్టిక రూపంలో తయారుచేశాను. బడిపిల్లవాడు కొత్త క్లాసుకు వస్తే చేసే తతంగమంతా నాలో కనిపించిన ధోరణికి శ్రీమతి మనసారా నవ్వుకున్నది. తెల్లవారుతూనే సైకిలెక్కి పంచారానికి బయలుదేరాను. మా ఇంటికి దగ్గర్లో ఉన్న ఒక ముసలి మేస్త్రీని కలుసుకుని నా పరిస్థితి చెప్పుకుని సాయం చేయమని అర్థించాను. అతను వృత్తి రహస్యాలు కొన్ని నాకు విశదపరిచి నా కవసరమయిన సామగ్రికోసం నే నెక్కడెక్కడికి తిరగవలసి ఉంటుందో, ఎవరెవరి కాళ్లు పట్టుకోవాలో, ఎలా బేరం చేయాలో తన అనుభవంలో గడించిన చిట్కాలను అత్యంత ఉత్సాహంతోచెప్పుకుపోతూంటే, మనస్సులో దడ ప్రారంభ మయింది. ఈ జానెడు పొట్టకోసం ఇన్ని బాధలు, శ్రమలు పడవలసి ఉంటుందన్న ఆలోచన నన్ను ఈ వృత్తి గురించి విముఖత్వం ఏర్పరుచుకునేట్టు, జీవితం అంటే భయపడేట్టు చేస్తూంది.

> **డబ్బు సంపాదించాలని, సంపాదించిన దానితో సుఖపడాలని కోరుకొనడం సహజం. సంపాదించడం ఎలాగు అన్నది వేరు. శ్రమించి సంపాదించడం ఒక మార్గం. ఈ మార్గం అనుసరించిన వాళ్ళలో లోకం దృష్టిలో 'బాగుపడినవాళ్ళు' తక్కువ. ఇతర మార్గాలు అనుసరించినవాళ్ళ ఆనందానికి అవధులు చూడడం అందరికి తెలుసు. అలాంటప్పుడు శ్రమ జీవితాన్ని కోరి వరించే మూర్ఖులు ఉండరు. కాని శ్రమ ఫలితం ఆ మూర్ఖులకు కలగజేసే ఆనందానికి మాత్రం అవధులు లేవు.**

ఇటుక బట్టీలకు వెళ్లి, సున్నం బట్టీలు దర్శించుకుని, ఇసుక, మెటల్ క్వారీలకు వెళ్లి, ఆ వ్యాపారానికి సంబంధించిన వ్యక్తులను చూసి మాట్లాడి గృహోన్ముఖుడ నయ్యేటప్పటికి సాయంత్రం ఆరు కావచ్చింది. కడుపులో కరకరమని ఆకలి, సమ్మెట పోటులా తలనొప్పి వేధిస్తూంటే తాత్కాలికంగా ఉపశమనం కోసం సిటీ సెంటర్లోని పెద్ద హోటల్లోకి దూరాను. హోటల్లోకి ప్రవేశించగానే ముందుగా వాష్ బేసిన్ దగ్గరి కెళ్లి ముఖ ప్రక్షాళనం చేసుకుని, తల దువ్వుకుంటే తప్ప, అద్దంలో నన్ను నేను పోల్చుకోలేదు. కిటికీలోనుంచి వస్తున్న చల్లని గాలికి ఒంటిపై చెమట ఆరి హాయి గొల్పనారంభించింది. వెయిటర్ రాకకోసం నిరీక్షిస్తూ నా చూపుల్ని రోడ్డుపైన వస్తూ పోతూ ఉన్న జన సమూహం పైన నిలిపాను. శరవేగంతో దూసుకు వచ్చి, సడెన్ బ్రేకుతో కొత్త వెస్పా స్కూటర్ ఒకటి హోటలు ముందు నిలిచింది. నీటుగా డ్రెస్ చేసుకున్న యువకుడు ఇంజన్ ఆపి, కళ్లజోడు జేబులో పెట్టుకుని, స్కూటరు తాళం చెవులను సుతారంగా ఆడిస్తూ హోటల్లోకి అడుగు పెట్టాడు. శ్రీరాముల వారి వెంట ఆంజనేయుడులా, ఆ వ్యక్తి వెనక మాసిపోయిన కోటు, ధోవతి వేసుకున్న నడివయస్కుడు నవ్వుతూ అనుసరించాడు. ఆ యువకుడు దగ్గర పడగానే ముఖంలోకి పరీక్షించి చూశాను. గుండెలు టపటప కొట్టుకున్నాయి. ఆ యువకుడు నాకు చిరపరిచితుడు. బి. ఇ. లో నా క్లాస్‌మేటు. ఎమ్. పి. గారి సుపుత్రుడు. పేరు ప్రకాష్‌కుమార్. మేము కాలేజీలో విడిపోయి ఏడెనిమిది మాసాల కంటే ఎక్కువయి ఉండదు. ఈ కొద్ది వ్యవధి లోనే ప్రకాష్‌కుమార్ చాలా లావెక్కాడు. బహుశా ఈ మార్పు మూలంగానే కావచ్చు దూరంలో ఉండగా నేను ప్రకాష్‌ను పోల్చుకోలేకపోయాను. దీనికి భిన్నంగా ప్రకాష్ మాత్రం నన్ను హోటల్లో అడుగు పెట్టిన ప్రథమ క్షణంలోనే చూసినట్టున్నాడు, చిరునవ్వుతో నేరుగా నా వద్దకు వచ్చి భుజం తట్టి. "ఏమోయ్, కులాసా?" అంటూ నా పక్కనున్న కుర్చీలోకూర్చొని, తన పక్కనున్న కుర్చీలో తన భక్తుణ్ణి కూర్చోమని ఆదేశించాడు. అతను ఆజ్ఞను శిరసావహిస్తున్న పద్ధతిలో కూర్చొని నా వైపు గౌరవపూర్వకమైన చూపుల్ని సారించాడు.

"ఇతను నా స్నేహితుడు విశ్వనాథం. బి. ఇ. ఫస్ట్‌క్లాస్‌లో పాసయ్యాడు." అంటూ నన్ను చూపించి, "ఇతను ప్రస్తుతం నా కంట్రాక్టర్ మల్లెల పుల్లయ్య" అని పరిచయం చేశాడు ప్రకాష్.

మల్లెల పుల్లయ్య గభాలున తన సీట్లోంచి లేచి భయభక్తులతో నమస్కరించాడు. నేను ప్రతినమస్కారం చేశాను.

"ఏ సర్కిల్‌లో పనిచేస్తున్నారు, సార్" అని అడిగా డతను.

ప్రకాష్ కుమార్ కూడా తానూ అదే ప్రశ్న వెయ్యదలిచినట్టు ముఖ కవళికల ద్వారా వ్యక్తపరిచాడు.

నిర్లిప్తంగా నవ్వి, "నీకు తెలుసుగా మన బాచ్ వాళ్లందరికీ పోస్టింగ్, ఊస్టింగ్ ఒకదాని వెనక మరొకటి వచ్చేశాయి. ఏం చేయాలో తోచక ప్రస్తుతం కంట్రాక్టులు మొదలెట్టాను."

అమాంతం పుల్లయ్య నన్ను మింగేస్తున్నట్టు చూడ నారంభించాడు. అంతే కాదు, అసలు నాలాంటి వాళ్లు వచ్చి తనలాంటి వాళ్లకు పోటీకి రావడమే కాకుండా, వచ్చీ రాని మా చదువులతో

వృత్తి గౌరవాన్ని చెడగొడుతున్నామన్నట్టు అభిప్రాయపడుతున్నట్టు అతని ముఖంలో కనిపిస్తున్న లక్షణాల ద్వారా నా కనిపించింది.

'అయ్యో, పాపం, నీ కిదేం ఖర్మ' అన్నట్టు ప్రకాష్ కుమార్ జాలిగా నా మొహంలోకి చూశాడు. నేను వీటన్నింటికి అలవాటు పడిపోయినట్టు, అతీతుడనయినట్టు ఏమాత్రం చలించకుండా రాయిలా ఉండగలిగాను.

ప్రకాష్ కుమార్ సడెన్‌గా ఏదో గుర్తుకి వచ్చినట్టు, "పుల్లయ్యగారూ, కాస్త స్కూటర్ డిక్కీ తెరిచి అందులో ఉన్న ఎగ్రిమెంట్ కాగితాలు పట్టండి. కొన్ని ముఖ్యమైన క్లాజులు చూడాలి, అర్జెంటు" అని అడిగీ అడగకముందే గంగిరెద్దులా తల ఊపి స్కూటర్ తాళం చెవులు తీసుకుని పుల్లయ్య అక్కడి నుండి నిష్క్రమించాడు. ప్రకాష్‌కుమార్ తన కుర్చీని నాకు దగ్గిరగా జరిపి, రహస్యం అడుగుతున్న ధోరణిలో "నిజంగానేనా?" అని అడిగాడు.

నేను అవునన్నట్టు తల ఊపి, అతను మరో ప్రశ్న వేయకుండానే నేనే అడిగాను: "ప్రస్తుతం తమరేం చేస్తున్నట్టు?"

ప్రకాష్ కుమార్ తృప్తిగా నిట్టూర్చి, "మునిసిపల్ కార్పొరేషన్‌లో జె. ఇ." అని జవాబిచ్చాడు. షాక్ తగిలినట్టయింది. 'ఆనర్స్ ఫస్ట్ క్లాసులో పాసయిన వాళ్ళని నిర్దాక్షిణ్యంగా రోడ్డుమీదికి గెంటేసిన ప్రభుత్వం పాసు మార్కులతో బయటపడ్డ ప్రకాష్ కుమార్‌కి ఉద్యోగ మెలా ఇచ్చిందని?' నా సందేహం సందేహ రూపంలో ఉండగానే అంతరాత్మ ఘోషించింది—'ఓయ్, వెర్రివాడా! అతను ఎవరో నీకు తెలీదా?' అని. నోరు మూసుకు కూర్చున్నాను. పైకిమాత్రం "కంగ్రాట్స్, పనెక్కడ—ఈ స్కూటర్ నీదేనా?" అన్నాను, తళతళ మెరిసిపోయే ఆ స్కూటర్ పక్కన మా నాన్నగారితోపాటు రిటైరై ఇంకా జీవిత చరమ దశలో నాకు సేవలు చేస్తున్న మా డొక్కు సైకిల్‌ని ఊహించుకుని పోల్చుకుంటూ.

"నేను వంతెన నుండి పిచ్చి ఆస్పత్రి దాకా ఉన్న ఎనిమిది మైళ్ల కంకర రోడ్డును సిమెంటు చేసే పనికి ఇన్‌ఛార్జిగా ఉన్నాను. ఈ పోస్టింగ్ కూడా నేను మేనేజి చేసిందే" ... అప్పటికి వెయిటర్ మహానుభావుడు వేంచేశాడు.

"ఏమిటోయ్, ఇంత త్వరగా వచ్చేవు! ఆ మధ్య ఎవరో అన్నట్టు నువ్వుకాదు వెయిటర్‌వి, మేము ... ఇప్పటికైనా కాస్త త్వరగా తెమిలి, మూడు బాసుందీలు, మూడు మస్కా మసాలాదోసెలు, మూడు స్పెషల్ కాఫీలు" అని ప్రకాష్ కుమార్ ఏక బిగిన చెప్పుకుపోయి, వెయిటర్ వెళ్లిపోబోతూండగా, "ఇదిగో. అన్నీ ఒకేసారి తెచ్చేవు. ఒకదాని తరవాత మరోటి" అని తన విట్టుకి తానే నవ్వుకున్నాడు.

"ఎందుకోయ్, ఇప్పు డివన్నీ" అంటున్న నా మాటలను తేలిగ్గా కొట్టిపారేస్తూ, "పోనిద్దూ, ఈమాత్రం లేనిదే ఏం మజా వస్తుంది?" అని, "ఆఁ. స్కూటర్ సంగతి అడిగావుకదూ? ఆ బండి అక్షరాలా నాదే. ఈ మధ్యనే బ్లాక్‌లో అయిదువేలకు కొన్నాం" అని ఒక్కక్షణం నా వైపు చూశాడు, బహుశా నా నుంచి ఆశ్చర్యార్థకమైన ఎక్స్‌ప్రెషన్ వస్తుందేమో అని. అలాంటి దేమీ రాకపోయేసరికి, తిరిగి తానే ప్రారంభించాడు: "ఈ సెక్షన్‌కి పోస్టింగ్ చేయించుకున్న మరుసటి రోజే మళ్ళెల పుల్లయ్య అన్న ఈ జంతువు మా ఇంటికి వచ్చి, 'సార్, నేనే ఈ పనికి కంట్రాక్టర్ని' అంటూ పళ్ళికిలించాడు. అప్పు డతనికి కాఫీ ఇచ్చి, సూపర్‌వైజర్, కంట్రాక్టర్ మధ్య ఎటువంటి సంబంధా లుండాలో అరగంట సేపు లెక్చరిచ్చి, చిట్టచివరికి 'నాకు కన్వేయన్స్ లేక చాలా కష్టపడి పోతున్నానోయ్' అన్న ఒక్క ముక్క విసిరేను. అసాధ్యుడు...వారం తిరిగేసరికల్లా రిజిస్ట్రేషన్ సర్టిఫికేటుతో సహా బండిని నా ముందు హాజరుంచాడీ పుల్లయ్య."

ఈ సారి వీడి తెగింపుకు నిజంగానే బోలెడు ఆశ్చర్యం కలిగింది. "ఇదేం పనిరా?" అన్నాను విస్మయాన్ని ప్రకటిస్తూ.

"ఓస్ — ఈ వ్యాపారంలో ఇది మామూలే. రేపు నువ్వు ఇలాంటి వెన్నో చేయవలసి ఉంటుంది. అయినా వాడి బాబు సొమ్మేమైనా నాకు తేరగా ధారపోస్తున్నాడా? — అంతకు పదింతలు లాభం పడతాడు. వాడుమాత్రం ఊరుకుంటా డేమిటి, రేపు నా పెర్సంటేజిలో తెగ్గోసుకుంటాడు."

"పెర్సంటేజా?"

"ఏమిటోయ్, మరీ ఆఫ్రికానుంచి వచ్చినట్టు మాట్లాడుతావ్! ఈ వృత్తిలో ఓనమాలు తెలీకుండానే ఎందుకు దిగావోయ్? రియల్లీ ఐ పిటీ యూ—పూర్ క్రీచర్. చూడు, మెయింటెయినెన్స్ పనికి అయిదు, కొత్త నిర్మాణ మైతే మూడు, ఇది సూపర్‌వైజర్ వంతు, రెండు ఎ. ఇ. గారికి, ఒకటి ఇ. ఇ. గారికి. ఆ పైన అక్కౌంటెంట్, హెచ్. డి., బిల్‌క్లార్కు, కాషియర్, ప్యూన్లు వగైరా వాళ్ళందరికి మరో కొంత..." ప్రకాష్ కుమార్ మరి కొన్ని లెక్కలు చెప్పి నా గుండెలు బేజారెత్తించే లోపున వెయిటర్ బాసుందీ ప్లేట్లతోను, పుల్లయ్య స్కూటర్ తాళం చెవులతోను ప్రత్యక్షమయ్యారు.

"డిక్కీ అంతా వెతికాను, సార్. ఏ కాగితాలు లేవు" అని మొహం మాడ్చుకున్నాడు పుల్లయ్య.

ప్రకాష్‌కుమార్ ఆశ్చర్యం నటిస్తూ, "లేవూ ... ఓ...సారీ ... సెక్షనాఫీసులోనే మరిచిపోయి వచ్చి ఉంటాను... ఫర్వాలేదు లెండి... అయినా మీ రింత ఆలస్యం చేశారేం?" అన్నాడు.

"నేను హోటలుకు – తిరిగి వచ్చేస్తుంటే, కిళ్లీ షాపు వద్ద మా పాత స్నేహితు డొకడు కనిపించాడండి. ఏవో కబుర్లు."

"అతనూ కంట్రాక్టరేనా?" అడిగాడు ప్రకాష్ కుమార్.

"ఏం జోకులు వేస్తారు, సార్, మీరు! ఇక మా కంట్రాక్టర్లకి వేరే మనుషులతో స్నేహ ముండదనా తమ అభిప్రాయం? మేమూ మనుషులమే, సార్."

"ఆఁ ఆఁ. ఆ విషయం చెప్పకుండానే తెలుస్తుందిగా, కానివ్వండి" అంటూ తాను బాసుందీ ప్లేట్ పైన దాడి ఆరంభించాడు. మళ్లెల పుల్లయ్య మధ్య మధ్య నన్ను తన వాడిచూపులకు బలి చేస్తూ బాసుందీ జుర్రేస్తున్నాడు. నా చేతులు పని కానిచ్చేస్తున్నా మనస్సు మరో దిశ పయనిస్తూంది. కొత్త కొత్త సందేహాలు, భయాలు.

వెయిటర్ మసాలా దోసె తెచ్చాడు.

"ఇంతకీ ఏదైనా పని తీసుకున్నావా లేదా?" నన్నుద్దేశించి అడిగాడు ప్రకాష్ కుమార్. నా సమాధానంకోసం పుల్లయ్య కూడా కాస్త ఇంటరెస్ట్ చూపిస్తూ దోసె తినడం ఆపి నన్ను చూశాడు.

"ఆఁ. ఏదీ, నిన్ననే టెండర్ ఫారాలు కొన్నాను."

"పనేమిటి?"

"'—' హాస్పిటల్ బిల్డింగ్‌కి ఏవో కొన్ని ఎడిషన్స్, ఆల్టరేషన్స్."

"పని మొత్తం ఎంతండి?" సీనియరైన కంట్రాక్టర్ వేసిన ప్రశ్న అది.

"పాతిక వేలుంటుంది."

పెదవి విరిచాడు పుల్లయ్య. ప్రకాష్ కుమార్ కూడా పుల్లయ్య అభిప్రాయంతో పూర్తిగా ఏకీభవించాడు. నా వైపు తిరిగి 'పాతిక వేలలో డిపార్ట్‌మెంట్ వాళ్ళ సిమెంటు, ఇనుము ఇవ్వగా కోసుకున్నది పోను నీకు మిగిలేదేమిటోయ్? అందులో నీ ఖర్చులు తీసివేస్తే ఎంత లాభం వస్తుందేమిటి?"

నేను జవాబు చెప్పలేదు. నేను జవాబు చెప్పకపోవడం పుల్లయ్య కేమాత్రం రుచించినట్టు లేదు. వెయిటర్ తన రాక ఆలస్యమయినందుకు టైమును కాంపెన్సేట్ చేస్తున్నట్టు కాఫీ కూడా వెన్వెంటనే తెచ్చాడు. కాఫీ త్రాగుతూ ప్రకాష్ కుమార్ ఆటంబాంబు లాంటి ప్రశ్న వేశాడు. ప్రశ్న మామూలే. కానీ అది నాకు ఎంతో భయంకరంగా తోచింది. ప్రకాష్ వేసిన ప్రశ్న "'షెడ్యూల్ ఆఫ్ రేట్స్' అన్న పుస్తకాన్ని నేను సంపాదించేనా లేదా?" అన్నది. నేను కొంత కాలం డిపార్ట్‌మెంటులో పనిచేసిన వాణ్ణి కాబట్టి, నాకు తెలిసిందల్లా ఆ పుస్తకం కేవలం డిపార్ట్‌మెంటు వ్యక్తులు వాడుకోవటం కోసమనీ, అది బయటి వాళ్ళు, ముఖ్యంగా కంట్రాక్టర్ల కళ్లబడకూడదనీనూ. అందుకే ఈ ప్రశ్న నాకు భయం కలిగించేదిగా తోచింది.

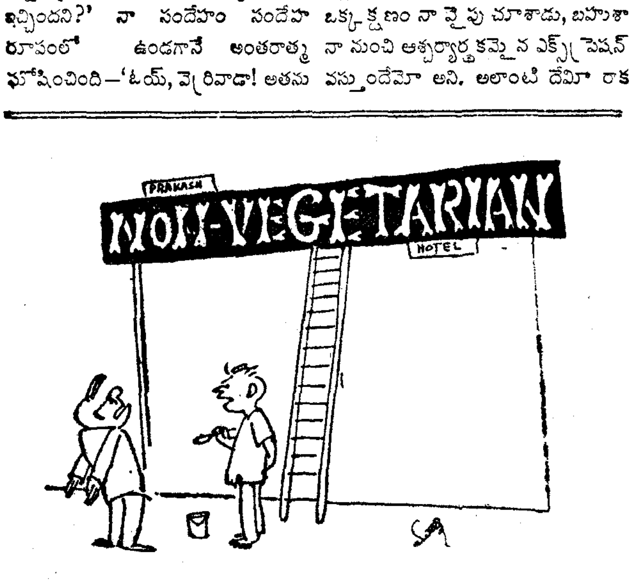

"అందరికీ అర్థం అయ్యేటట్టు మోడర్న్‌గా వ్రాయమన్నారు గదండి..."

ఇదే అభిప్రాయాన్ని నా ముఖ భంగిమల ద్వారా తెలియజేస్తూ "ఇది సీక్రెట్ కదూ?" అని మాత్రం అన్నాను. ఈసారి ప్రకాష్ కుమార్‌కు విసుగు, కోపం కలిగినట్టున్నాయి.

"ఏమిటోయ్, మరీ బడుద్ధాయిలా మాట్లాడుతావు? గవర్నమెంటు వారి రేట్లు తెలీకుండానే నువ్వు టెండర్ ఫారా లెలా నింపుతావోయ్? ఇక సీక్రెట్ సంగతంటావా — అసలు ప్రభుత్వంలో సీక్రెట్ అనుకున్న ప్రతి కాగితం చేరవలసిన వాళ్ల వద్దకు అతి శీఘ్రంగా చేరుతుంది. షెడ్యూల్ ఆఫ్ రేట్స్ పుస్తకం లేని కంట్రాక్టరెవ రుంటారోయ్— ఒకటి గాదు, నాలుగైదు కాపీలుంటాయి, ఒక్కొక్కరి దగ్గిర. కావాలంటే పుల్లయ్యగారి నడుగు" అని పుల్లయ్య వైపు చూశాడు. పుల్లయ్య సమాధానంగా చిరునవ్వు వెలిగించాడు.

ప్రకాష్ కుమార్ అడిగిన ప్రతి మాట నా గుండెలో సూదిలా గుచ్చుకుంది. అ, ఆ లు రాని నేను ఈ వృత్తిలో దిగానని కాదు. ప్రభుత్వానికి ప్రతినిధి అయిన ప్రకాష్ కుమార్ గీతాచార్యుడిలా ఇంజినీరింగ్ ప్రొఫెషన్‌కు సంబంధించిన రహస్యాలు బట్టబయలుచేసి, ఇవన్నీ మామూలే అన్నంత తేలికయిన భావంతో మాట్లాడుతూంటే, ఒకవైపు ఆశ్చర్యమూ, మరో వైపు అసహ్యమూ కలిగాయి. వెంటనే ఈ వృత్తికి ఉద్వాసన పలికి ఏ పుస్తకాల షాపో పెట్టుకుందామన్న పిచ్చి ఆవేశం కలిగింది. వెయిటర్ బిల్లు తెచ్చాడు. బిల్లుపై చేయి వేయబోతున్న నన్ను మొరటుగా వారించి, అధికారయుతంగా బిల్లును పుల్లయ్య వైపు నెట్టాడు. మామూలు ఏదిగా దాన్ని స్వీకరించి పుల్లయ్య కౌంటర్‌వైపు నడిచాడు. ప్రకాష్ కుమార్ సీట్లోంచి లేచి "అల్రైట్, బోయ్. విష్ యూ బెస్టాఫ్ లక్ — మళ్లీ కలిసిస్తాను" అంటూ పెద్ద పెద్ద అంగలేస్తూ స్కూటర్ వైపు నడిచాడు. వాళ్లు వెళ్లిపోయి ఎంతోసేపయినప్పటికీ, నా మనస్సు, దృష్టి అటువేపే కేంద్రీకృతమై ఉన్నాయి. ప్రకాష్ కుమార్ చెప్పిన మాటల ధోరణి చూస్తే నేనెందుకూ పనికిరాని వాజమ్మనేనా? అనిపించింది. ఎంతో కష్టపడి, ఎప్పటికప్పుడు నన్ను నేను వెన్ను తట్టుకుంటూ, ఆశని. ఉత్సాహాన్ని నింపుకుంటూ, ఏదో ఒక రోజు నా నీతికి, నిజాయితీకి గుర్తింపు వచ్చి నాకు రావలసిన గౌరవం [illegible] వస్తుందని, ఎక్కవలసిన మెట్టు ఎక్కగలుగుతానని, అప్పుడు నేను పొందే సంతృప్తి, క్షుద్రమైన ఈ నీతిమాలిన ధనార్జనతో వచ్చే తాత్కాలికమైన సంతోషానికీ-తేడా వందలు, వేలు రెట్లుంటుందని ఆశిస్తూ వచ్చిన నాకు అడుగడుగున అపజయం, అపహాస్యం ఎదుర్కొని నా మనస్సుని చిన్నాభిన్నం చేస్తుంటే, నన్ను నేను అటు ఆత్మవంచన చేసుకోలేక, ఇటు క్రుంగదీస్తున్న నిరాశా నిస్పృహలను పారద్రోలలేక సతమతమయిపోతూ, చైతన్య రహితంగా, కేవలం మరమనిషిలా కొంపకి చేరాను.

కళాకాంతులు లేని నా మొహం చూసి హైరానా పడిపోయి, ఎందుకిలా ఉన్నారని అడుగుదామనుకుని, తన ప్రశ్నని బలవంతాన అణచుకుని, ఆ సమయంలో నాకు దైహికమైన విశ్రాంతి కావాలనుకుని కాబోలు ఊరుకుంది శ్రీమతి. ఆ రాత్రి చాలాసేపటిదాకా నాకు నిద్ర పట్టలేదు. ఏవేవో ఆలోచనలు...పీడకలలు. తెల్లవారుఝామున రెండు మూడు గంటలసేపు అలసిన నా కనురెప్పలపై నిద్రాదేవత జాలిగొన్న ఫలితంగా మనస్సుకు, శరీరానికి కొంత విశ్రాంతి ఏర్పడింది. ఉదయం జరిగిన దాన్ని మెదడులోని ఏ పొరలోనో మాయం చేసి, దూదిపింజలాంటి తేలికైన మనస్సుతో దైనందిన కార్యక్రమాలారంభించాను.

టెండర్ ఫారమ్‌తో డిపాజిట్టు చేయాల్సిన ఎర్నెస్ట్ మనీ బాంక్‌లో చెల్లించి చలాన్ పుచ్చుకుని ఇంటికి వచ్చేశాను. రాగానే శ్రీమతి "మీకోసం ఎవరో రెండు మార్లు వచ్చి మళ్లీ అరగంటలో వస్తానని చెప్పి వెళ్లారు" అంది. 'ఎవరై ఉంటారా?' అని కాసేపు ఆలోచించేను. ప్రకాష్‌కుమారేమో అనిపించింది. కాని వెనువెంటనే అతనికి నా ఇంటి అడ్రెస్ తెలీదుకదా అనికూడా అనిపించి, 'సరే, ఎవరైతేనేం, అరగంటలో వస్తామన్నారు కదా!' అని మనస్సును అటువేపునుండి తిప్పి, కొన్ని చిత్తు కాగితాలు ముందువేసుకుని ఒక్కొక్క అయిటముకు కావలసిన వస్తువులు, ధరలు, పనిచేయడానికి అవసరమయిన మనుషులు, వాళ్ల రేట్లు లెక్కలు వేసి వచ్చిన మొత్తానికి పది శాతం నా లాభం వేసుకుని రేట్లు కట్టనారంభించాను. అలా ముప్పావు గంటసేపు కొట్టుకుంటే తీరా అయింది రెండు అయిటములకు రేట్లువేయడం మాత్రమే. ఈ లెక్కన మొత్తం టెండర్ ఫారమ్‌లోని అయిటములకు లెక్కలు వెయ్యాలంటే, నాకున్న టైము సరిపోదేమో అనిపించింది. 'అయినా కొత్తకదా. అలవాటయితే ముున్ముందు అనుభవం మీద గంటలలో ఇప్పు డయ్యే పనిని నిమిషాల మీద లాగెయ్యొచ్చు' అని మనస్సుకు సర్ది చెప్పుకుని తిరిగి పనిలో పడ్డాను.

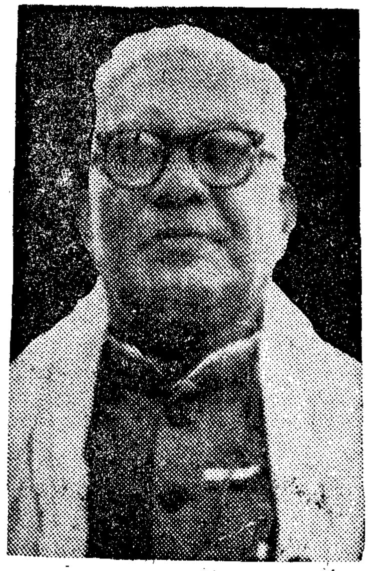

కీర్తిశేషులు
శ్రీ మొసలికంటి తిరుమలరావుగారు

తలుపు తట్టడం, శ్రీమతి వచ్చి తలుపు తీసి "ఉన్నారు, రండి" అని ఆహ్వానించడం, నడివయస్సులో ఉన్న ఒక 'నల్లని రంగు పూసుకున్నాడా' అని చూసి చూడగానే అనిపించే ఒక వ్యక్తి రావడం జరిగింది. ఆగంతుకుడు నమస్కరించాడు. ప్రతిగా నేను నమస్కరించి కూర్చోమని నా ఎదట నున్న కుర్చీ చూపించాను.

కూర్చుంటూ, నా టేబిల్ పైన ఉన్న చిత్తు కాగితాలపై చేస్తున్న హోమ్ వర్క్ చూసి అతను కిసుక్కున నవ్వాడు.

"టెండర్ కోసమేనా ఈ కసరత్తంతా?"

మాటా మంచీ లేని అతని నవ్వు, ప్రశ్న నాకు మనస్సు చివుక్కు మనిపించేలా చేశాయి. తగు రీతిగా జవాబిద్దామనుకున్నాను గాని ఇంటికి వచ్చిన పెద్ద మనిషిని మర్యాద చేయకపోవడం భావ్యంగా ఉండదని తమాయించుకున్నాను.

"అవునండి" అన్నాను పొడిగా.

"నా పేరు రింగు ముత్తయ్య."

"నా పేరు విశ్వనాథం" అన్నాను.

ముత్తయ్య భళ్లున నవ్వాడు.

"మీ పేరు తెలియకుండానే మీ ఇంటి కొచ్చా ననుకుంటున్నారా?" అని రెండు క్షణాలు ఆగి, "నేరుగా వ్యవహారంలోకి వస్తాను" అన్నాడు.

వేసుకున్న మాసిపోయిన గళ్ల కోటు జేబులోంచి బీడీల కట్ట తీసి, అందులోంచి ఓ బీడీ లాగి పళ్ల మధ్య ఇరికించి, మరో జేబులోంచి అగ్గిపెట్టె తీశాడు. ఈలోగా శ్రీమతి కాఫీలు తెచ్చి టేబిల్‌పైన ఉంచింది.

"ఎందుకండీ మీకీ శ్రమ" అని లాంఛనంగా అనేసి, బీడీ వెలిగించకుండా నోట్లోంచి తీసి చెవిపైన పెట్టి కాఫీని గడగడ తాగేశాడు. అతని ధోరణిని వచ్చినప్పటినుండి ఓ కంట కనిపెడుతున్న శ్రీమతికి ఆశ్చర్యమూ, కొంత అసహ్యమూ కలిగి నా వైపు చూసింది. 'నీ అభిప్రాయంతో పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను' అన్నట్లుగా నా చూపులతో జవాబిచ్చాను.

ముత్తయ్య తాగిన కాఫీ కప్పు తీసుకుని. శ్రీమతి వంటింట్లోకి వెళ్లింది.

నేను కాఫీ తాగుతుంటే, ముత్తయ్య బీడీ వెలిగించాడు.

గొంతు సవరించుకొని, "ఈ పని మీకు కొత్తనుకుంటాను" అన్నాడు.

అప్పటిదాకా అతను వచ్చిన పనేమిటో అర్థంకాక చస్తున్న నాకు అసలు సంగతి చెప్పకుండా డొంకతిరుగుడు ప్రశ్న లడుగుతుంటే ఒళ్లు మండిపోయింది. ఇకముందు కూడా ఇలాంటి ప్రశ్నలే వేస్తే అవసరమయితే సమాధానాలు కటువుగానే ఇద్దా మనుకున్నాను.

"కంట్రాక్టులకు కొత్త. అందులో ఈ పని మొట్టమొదటిది" అన్నాను ముక్తసరిగా.

"ప్చ్ ... ప్చ్." పెదవి విరిచాడు ముత్తయ్య. మళ్లీ తానే "మీరెవరితోనైనా పార్ట్‌నర్‌షిప్ కలిశారా?" అని అడిగాడు.

'ఓహో... ఇదా సంగతి! తాను నాకు పార్ట్‌నర్‌గా ఉందా మనుకుంటున్నాడేమో, ఇదేమీ లాభం లేదు' అని మనస్సులో చెప్పుకుని, పైకి "అబ్బే, ఎవరితోనూ లేదండి. అందులో ఇలాంటివి నాకు నచ్చవు" అన్నాను.

"అర్రే — ఏమాత్రం అనుభవం

లేకుండానే పని తీసుకుందా మనుకుంటున్నారా?"

ఈసారి నిజంగానే బాగా ఆశ్చర్యపడిపోతున్నట్టు కనిపించింది.

"పనులు చేస్తుంటేనే గదండీ అనుభవం వచ్చేది. అన్నింటికీ ఆ భగవంతుడే ఉన్నాడు" అన్నాను.

భగవంతుడన్న మాట వినగానే తుళ్లిపడ్డాడు ముత్తయ్య. అతనికి ఆ పైవాడంటే బోలెడు నమ్మకం, భక్తీ ఉన్నట్టుంది. చేతులు జోడించి, "మీరన్నమాట పూర్తి నిజం. వాడి దయ లేకపోతే మన మేమీ చేయలేం" అన్నాడు మంద్రస్థాయిలో.

మరి కాసేపట్లోనే భగవంతుడు ముత్తయ్య మనస్సు ఖాళీచేసినట్టున్నాడు, తిరిగి వ్యవహారంలోకి దిగుతూ, "మీరు ఈ పనిలో ఎంత లాభం ఆశిస్తున్నారు?" అని ప్రశ్నించాడు. ఈ ప్రశ్నకు జవాబివ్వడం అయిష్టమూ, కష్టమూ అయింది నాకు. "అబ్బే — ఇంకా ఆలు లేదు, చూలు లేదు. అప్పుడే అల్లుడి సంగతెందుకండీ" అన్నాను.

"ఇందులో మొహమాట మెందుకండీ? మీరు చెప్పలేకపోతే నేను చెప్పుతాను, వినండి. ఈ పనికి శాంక్షనయిన మొత్తం ఇరవై అయిదు వేలు. ఎనిమిది వేల దాకా ఇందులో ప్రభుత్వం వారు మన కిచ్చే సిమెంటు, స్టీలు ఉంటాయి. అసలు మనం చేసే పని పదిహేను, పదిహేడు వేలుంటుంది. ఇందులో మన ఖర్చులు పోను, డిపార్ట్మెంటు వాళ్లకు చెల్లించుకునే ముడుపులు పోను, పని ఎంతో జాగ్రత్తగా చేసుకుంటే, ఎక్కువలో ఎక్కువ పదిహేను, పదహారు వందల రూపాయలు గిట్టుతాయి. ఈ రూపాయలు కూడా ఆర్నెల్లు పని సక్రమంగా జరిగి, డిపార్ట్మెంటు వాళ్లు తృప్తిపడి సర్టిఫికెట్టిస్తేనే — ఏమంటారు?"

అవునన్నట్టు తల ఆడించాను, అంతకంటె మరేం చెప్పాలో తెలీక.

ఆరిపోయిన బీడీముక్క తిరిగి అంటించుకున్నాడు ముత్తయ్య.

"మీకు 'రింగ్'లో కొచ్చే ఉద్దేశ్యముందా?"

"రిం...గా?" అన్నాను, ఆ మాటను వినడం అదే మొదటిసారి కావడం మూలాన,

నా అమాయికతని, అసమర్థతని ప్రదర్శిస్తూ. నా వాలకం ముత్తయ్య కేమీ ఆశ్చర్యం కలిగించలేదు.

"ఓ మీ రీ పనికి కొత్త కదూ. సరే, రింగ్ విషయం మీకు తెలియపరుస్తాను. ఈ పనికి టెండర్ ఫారాలు కొనే గడువు నిన్నటితో అయిపోయింది. ఈ పనికి టెండర్ వేయదలచిన వాళ్లం మీరూ, నేనూ గాక, మరో ముగ్గురున్నారు. మన మయిదుగురం లోపాయికారిగా ఒక ఒప్పందానికి వచ్చి మనలో ఎవరో ఒకరం ఈ పని తీసుకునే పద్ధతిని రింగ్ అంటారు." చెప్పాడు ముత్తయ్య చిక్కు సమస్యను అరటిపండు ఒలిచి చేతిలో పెట్టినంత తేలిగ్గా.

"అదెలాగండీ" అన్నాను, నాలో విజ్ఞానాన్ని ప్రవహింపచేస్తున్న అతనికి మనస్సులో కృతజ్ఞతలు తెలుపుకుంటూ.

"చూడండి .,. ఇదివరలో మన కంట్రాక్టర్లు పని మాకే రావాలన్న తాపత్రయంలో హద్దూ పద్దూ లేకుండా ఒకరిపై ఒకరు పగ, ద్వేషంతో పోటీలకెగబడి, అసలు సాధ్యమూ, అసాధ్యమూ అన్న ఆలోచన అయినా చేయకుండా, డిపార్ట్మెంట్ వాళ్ల రేట్లకు యాభై, అరవై శాతం తక్కువ రేట్లు కోట్‌చేసి పని పుచ్చుకోవడం, అంత తక్కువ రేట్లతో పనెలాగూ కాదు కాబట్టి, వీలైతే డిపార్ట్మెంటు వాళ్లని వశపరుచుకుని, సిమెంటున్న చోట ఇసుక ఎక్కువ పాళ్లు చేసి, సున్నపు పనిచోట మన్నులో చేసి, చెడ్డపని చేసి కంట్రాక్టర్ జాతి కప్రతిష్ఠ తేవడం, ఇంతా చేసి తాను పట్టి పోషించుకునే డబ్బు కూడా గడించలేకపోవడం, ఇదికాక, డిపార్ట్మెంటు వాళ్లు కఠినంగా ఉండే పరిస్థితుల్లో తను ఆవేశంలో చేసిన తప్పిదాన్ని సరి చేసుకోడానికి కొంపా గోడూ అమ్మి, అవసరమైతే పెళ్లాం మెడలో పుస్తె అమ్మి, దివాలా తీయడం జరుగుతుండేవి.

"ఈ అధ్వాన్నమైన పరిస్థితి నుంచి మనవాళ్లని బయటికి లాగాలని ఎవరో మహాత్ముడు ఈ రింగ్ పద్ధతిని కనిపెట్టాడు. ఎవరు కనిపెట్టారో గాని, అతని పేరు చెప్పుకుని దీపం వెలిగించుకోవాలి మనవాళ్లందరూ."

రసవత్తరమైన కథ వింటున్నట్టు మారు మాట్లాడకుండా అతను చెప్పిన ప్రతి వాక్యాన్ని మననం చేసుకుంటున్నాను.

"ఇప్పుడు మనం రింగ్‌లోకి వచ్చామనుకోండి. మాటవరసకి ఈ పని నేను తీసుకోవా లనుకున్నా ననుకోండి. మీ నలుగురికి ప్రతి ఒక్కరికి 500 రూపాయల చొప్పున రెండు వేల రూపాయలు ముందే మీకిచ్చుకుంటాను. దీనికి బదులుగా మీరు మీ సంతకాలతో మీ ఖాళీ టెండరు ఫారాలు నా చేతి కిస్తారు. మీ ఫారాలు, నా ఫారమ్ నేనే పూర్తి చేయించి, డిపార్ట్మెంటుకి సమర్పించుకుంటాను. పని నాకే రావాలి కాబట్టి సహజంగా, మీ ఫారాల్లోని రేట్లు నా కంటే కొంచెం ఎక్కువగా ఉంటాయి. ఈ విధంగా మీకు డబ్బు, నాకు పని కలిసి వచ్చే విధాన మిది. నేను కాకపోతే ఇదే పద్ధతిలో మీలో ఎవరో ఒకరు తీసుకోవచ్చు. ఇప్పుడు తమరు అయిదు వందలు నా కిచ్చేసేరంటే, నా సంతకాలతో కాగితాలు మీ కిచ్చి ఇంటికి వెళ్లిపోతాను" అని నా జవాబు కోసం ఆసక్తిగా నిరీక్షించాడు ముత్తయ్య. నా తల గిర్రున తిరగడం మొదలెట్టింది. పరిస్థితి అర్థం చేసుకున్న ముత్తయ్య రెండు నిమిషాలు మౌనం వహించాడు.

"రెండు వేలు ముందుగా ఇచ్చుకోవాలంటే, అంతకు రెండింతలో, మూడింతలో మనకు లాభం రావాలిగా ఈ పనిలో!" అన్నాను, మూడు మూళ్ల ఏడేలా అవుతుందని మాస్టారుని నిలదీసే స్కూలు కుర్రాడిలా.

"అవునండీ. వృత్తిలోని ఒడిదుడుకులివే. కొన్ని సార్లు వ్యాపారంలో లాభ నష్టాలని లెక్కచేయకుండా వ్యాపారం కొనసాగించడమెలాగో అలాగ ఈ వృత్తిలోనూ తప్పదు. నా స్వవిషయం తమతో విన్నవించుకుంటున్నాను. నే నెప్పుడు పిలిస్తే అప్పుడు పలికే తాపీవాళ్లు, కూలివాళ్లు కొందరున్నారు ఈ ఊరిలో. వాళ్లు నా పార్టీ వాళ్లన్న మాట. వాళ్లందరికి నెలకు ఇంతని కొంత డబ్బు పని ఉన్నా, లేకపోయినా నేను చెల్లించుకునే పద్ధతిపైనే వాళ్లు నా పక్షాన ఉండేది. నాకో పని అంటూ దొరికితే, లాభం వచ్చినా రాకపోయినా వీళ్లని ఇంట్లో కూర్చోబెట్టి డబ్బు లివ్వవలసిన దుర్గతి తప్పుతుంది. పైగా, పనంటూ ఉంటేనే సాటి కంట్రాక్టర్లలో కాస్త తల ఎత్తుకుని తిరగ్గలం. చూడండి, మీరు కొత్త వారు కాబట్టి మీ కే బెడద లేదు. నన్ను నమ్మండి. నిజం చెబుతున్నాను. వీటివల్లనే నే నీ పని తీసుకుందా మనుకుంటున్నాను." తన దీర్ఘోపన్యాసాన్ని ముగించాడు ముత్తయ్య.

ముత్తయ్య చెప్పినదాంట్లో అసమంజసము, నమ్మతగనిది ఏదీ లేదనిపించింది. పైగా తేరగా అయిదు వందల రూపాయలు వచ్చే ఉపాయం.

అయినా ఒక మూల ఎందుకో చెప్పరాని భయం, అనుమానం పీడించసాగాయి.

"ఇందులో మోసం, దగా ఏమీ లేవు. ఆరు నెల్ల తదుపరి మీ రెంత లాభం రాబట్టుకుంటారో మీకే తెలీదు. నాకు లాభం వచ్చినా, నష్టం వచ్చినా నేను లెక్కచేయను. చెప్పానుగా నా పరిస్థితుల్ని — మోటుగా చెప్పాలంటే, మీరు టెండర్ ఫారాలు కొన్న నేరానికి నేను మీకు అయిదు వందల రూపాయలు జరిమానా చెల్లించుకుంటున్నాను. కాదంటారా?"

ఈసారి కూడా నా నోటినుండి మాట పెగల్లేదు.

ముత్తయ్య సీట్లోంచి లేచాడు. "చూడండీ, ఆఖరి మాట చెబుతున్నాను. మీకు ఈ వ్యవహారం కొత్త కాబట్టి, మీకు స్పెషల్ ఆఫర్‌గా ఎనిమిది వందలు ముట్టచెప్పుతాను. మీ కిష్టమైతేనే ఒప్పుకోండి. పోనీ, అలా కాదూ, అయిదు వందలు మీరు నాకిస్తే నేను వదిలేసుకుంటాను. తొందరేమీ లేదు. రేపు సాయంత్రం లోగా మీ నిర్ణయం నాకు తెలియజేయండి" అంటూ తన అడ్రెస్ రాసిన కార్డుముక్క నా ముందుంచి "వస్తానండి" అని బయలుదేరాడు.

'ఓయ్, మూర్ఖుడా! ఇంత మంచి బేరం వదులుకోకు' అని నన్ను లోనుండి ఓ అదృశ్య శక్తి కుదిపినట్టయింది. వెర్రి ఆవేశంతో, "ఆగండి, ముత్తయ్యగారూ" అని కేకవేశాను. ముత్తయ్య చాలా మామూలుగా లోనికి వచ్చి ఇదివరకు కూర్చున్న సీట్లో కూర్చున్నాడు. అతని మొహంలో ఎలాంటి మార్పు లేదు. నేను నిశ్శబ్దంగా టెండర్ ఫారాలు సంతకం చేస్తుంటే, అతను ఎనిమిది పచ్చనోట్లను మూడు సార్లు లెక్కపెట్టి నా టేబిల్ పైన ఉంచాడు.

ఫారాలందుకుని 'చలాన్‌కూడాఇవ్వండి' అన్నాడు. యాంత్రికంగా చలాన్ ఇచ్చాను. "మీకు ఈ డబ్బు రావడానికి రెండు మూడు నెలలు పడుతుంది. ఆ విషయం మీకు తెలుసు ననుకుంటాను" అన్నాడు ముత్తయ్య.

ఆ విషయం గురించి నాకేమీ బెంగ లేదన్నట్టు తల ఆడించాను.

ముత్తయ్య కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా నమస్కరించి వెళ్లిపోయేడు. గడియవేసి, సునాయాసంగా సంపాదించిన ఎనిమిది వందల రూపాయలను చేతిలో పట్టుకుని వంటింటి వైపు పరుగెత్తాను.

వక్రమార్గం

ప్రజలు వక్రమార్గాన్ని అనుసరిస్తే వారికి ఎక్కడ ఆగాలో తెలియదు.

—మూడవ జార్జ్

మీరు జవాబు చెప్పబోయే ముందు మీ ప్రత్యర్థిని అర్థం చేసుకోండి.

—చానింగ్

బట్టను చీడపురుగు తిని నట్లే అసూయ మనిషిని పీల్చి పిప్పి చేస్తుంది.

—క్రిసోస్టమ్

నేనేమీ చెప్పనక్కర లేకుండానే వంటింట్లోంచి మా మధ్య జరిగిన తతంగమంతా విన్నట్టుంది శ్రీమతి, మౌనంగా ఊరుకుంది. నేను చేసిన పని మంచో, చెడో తెలియక, నన్ను అభినందించాలో, తెగడాలో తెలియని పరిస్థితుల్లో ఉంది శ్రీమతి. విచిత్రం. అంతకుముందు నా మనస్సులో నాటుకున్న ఆశయాలు, ఆదర్శాలు ఎటు మాయమయ్యాయో భగవంతునికే తెలియాలి!

అప్పుడప్పుడు నా చర్యను తప్పు పట్టేందుకు అంతరాత్మ చేస్తున్న ప్రయత్నాలను ఏదో ఒక వితండవాదంతో ఓడించి నోరు మూయించేవాణ్ణి. మరునటి రోజే మా మామగారికి నా ప్రయోజకత్వాన్ని తెలుపుకుంటూ జాబు రాశాను.

నెల రోజుల తరవాత అనుకుంటా, ఓ సాయంత్రం పబ్లిక్ గార్డెన్‌లో నన్ను కంట్రాక్టర్ లిస్ట్‌లో వేయించిన మా మామగారి బాల్యమిత్రుడైన వృద్ధ అసిస్టెంట్ ఇంజినీర్‌గారు కనిపించారు. నమస్కరించాను. వారు నన్ను పోల్చుకుని, తనతో రమ్మన్నట్లుగా సైగ చేశారు. మంత్రించినట్టు వారి వెంట నడిచాను. కాస్త నిర్మానుష్యంగా, మాటుగా ఉన్నచోట వారు కూర్చొని నన్ను కూర్చోమన్నారు.

"మా డివిజన్‌లో మొన్న వచ్చిన కొత్త పని 'హాస్పిటల్‌లో, అడిషన్స్ అండ్ ఆల్టరేషన్స్'కి నువ్వు టెండర్ చేశావు కదూ?" అన్నారు తన పాత కళ్ల జోడులోంచి నన్ను తీక్ష్ణంగా పరికిస్తూ. గతుక్కుమన్నాను.

"అవునండి... కాని, పని రాలేదు" అన్నాను, గొంతును వీలైనంత తక్కువ స్థాయిలో దింపుతూ.

"ఆ రేట్లు, నువ్వు రాసినవేనా?" సూటిగా గుండెల్లోకి చొచ్చుకుపోయే బులెట్ లాంటి ప్రశ్న అది.

అవునందామనుకుని, తగు ధైర్యం లేక, మౌనం వహించాను.

"చూడు, మీ మామగారు నాకు చిన్ననాటి స్నేహితుడవటం మూలాన నీకు ఉపయోగించే నాలుగు ముక్కలు చెప్పే చనువు, అధికారం తీసుకుంటున్నాను. ఆ పనికి వేసిన మూడు టెండర్లలో నీ రేట్లు నూటికి ఎనభై శాతం హెచ్చు. ఆ రేట్లు చూడగానే అనుకున్నాను ఇది నీ పుర్రెలో పుట్టిన బుద్ధి కాదని." ఒక్కక్షణం చెప్పడం ఆపారు. పనికి మూడు టెండర్లు అనగానే తెల్లబోయాను. కళ్ల ఎదుట నిలిచిన చీకటితెరలు విచ్చుకుంటున్నట్టనిపించింది.

"నువ్వు రింగ్ ముత్తయ్యతో రింగ్‌లోకి దిగావు, అవునా?"

వారితో అబద్ధం చెప్పి నెగ్గరానివనుకుని అవునన్నట్టు తల ఊపేను.

"రింగ్ ముత్తయ్య ఇంటి పేరు 'రింగ్' కాదు. అతను 'రింగ్' చేయడంలో ఉద్దండ పిండం. అందుకే అతనికి రింగ్ ముత్తయ్య అన్న పేరు సార్థకమైంది. రింగ్ ఎంతటి పెద్ద విషయమో ఒక్కసారైనా ఆలోచించేవా? నీ రేట్లు 80 శాతం పెంచి, రెండో వాడిది 30 శాతం పెంచి, తనది మాత్రం పది శాతమే పెంచుకుని పని దక్కించుకున్నాడు. దీనివల్ల నిజంగా పనిచేసి వృద్ధిలోనికి రావలసిన నీలాంటి యువకునికో చక్కని అవకాశం పోయింది. తక్కువ రేట్లతో గట్టి పని జరిగే వీలు ప్రభుత్వం కోల్పోయింది. రింగ్ అన్నది ఒక అంటువ్యాధి. వ్యసనం. ఈ వ్యసనానికోసారి బానిసైన వాడు జన్మలో దీని పంజాలనుంచి తప్పించుకోలేడు. ఇక జన్మలో స్వంత పని తీసుకునేందుకు ఇష్టపడడు. పైగా, అవసరమైన ధైర్యమూ ఉండదు. ఓ టెండర్ ఫారమ్ కొనేయడం, ఎర్నెస్ట్ మనీ బ్యాంక్‌లో డిపాజిట్ చేయడం, అదెలాగూ తిరిగి వచ్చేదే కాబట్టి నిర్భయంగా చలాన్‌తో రింగ్‌లోకి రావడానికి అర్హత సంపాదించి బేరాల్లో దిగడం, వీలైనంత మొత్తం తేరగా పొందడం, ఈ చిన్న మొత్తాల కాశపడ్డవాడు పెద్ద కాంట్రాక్టులు చేయడం, ఎక్కువ డబ్బు సంపాదించడం అన్నవి ఏమాత్రం చేతకావు. స్వయంగా నీ చేతితో పనిచేసి, అందులో ఉండే సాధక బాధకాలనుభవించి, పని అయిపోగానే ఆకట్టడం ఎదట నువ్వు నిలుచున్నప్పుడు, 'ఇది నాపని' అని నీకు కలిగే తృప్తికూడా నువ్వు సంపాదించే డబ్బుతోపాటు అవసరమే. ఏ పనీ పాటా లేకుండా కేవలం ఈ రింగ్‌కోసం కాచుకుని కూచునేవాళ్లు మా డివిజన్‌లోనే డజన్‌కు పైగా ఉన్నారు, తెలుసా?"

నాలో పెంచుకున్న అజ్ఞానాన్ని, మౌఢ్యాన్ని నిష్కర్షగా బయటపెట్టి జ్ఞానదీప్తిని వెలిగిస్తున్న వారి కాళ్లమీద పడదామన్నంత ఉద్వేగం ఉప్పెనలా పొంగుకు వచ్చింది. కాని అటూ ఇటూ మనుషులు నడుస్తున్న చోట నా ఈ చర్య అందరికీ వింత గొల్పుతుందన్న భయం వేసి బలవంతాన అణుచుకున్నాను.

ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక

6-1-71 నుంచి చందా పెరుగుదల

ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక విడి ప్రతి వెల జనవరి 6, 1971 నుంచి 45 పైసలు.

ప్రచురణకు సంబంధించిన ఖర్చులు — ముఖ్యంగా న్యూస్‌ప్రింట్ ధర, పత్రిక పంపిణీకి సంబంధించిన ఖర్చులు విపరీతంగా పెరిగిపోయినందువల్ల వెలను పెంచవలసి వచ్చింది.

మాకెంత ఇష్టం లేకపోయినా పాఠకులకు మేమిప్పుడు అందిస్తున్న విధంగా — 72 పేజీలు, త్రివర్ణ చిత్రాలు, చిత్రాలు, ఇన్ని రచనలు వగైరాలు – పత్రికను అందజేయడం కోసం హెచ్చించక తప్పలేదు.

వెల హెచ్చించవలసివచ్చినందుకు విచారిస్తున్నాము.

ఈ మార్చిన విడి ప్రతి వెల, చందా రేట్లు 1971 జనవరి 6 నుంచి అమలులోనికి వస్తాయి.

విడి ప్రతి వెల 45 పైసలు.

చందా రేట్లు

	స్థానికంగా	పోస్టు ద్వారా
మూడ్నెల్లకు	5-85	7-15
ఆరు నెలలకు	11-70	14-30
సాలుసరి	23-40	28-60

ఇంతకుముందే చెల్లించిన చందాలు పై విధంగా లెక్కకట్టడం జరుగుతుంది.

మదరాసు
1-12-70

జనరల్ మానేజర్
ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక

"నువ్వు ఇంజినీరింగ్ గ్రాడ్యుయేటువి. ఇప్పుడిప్పుడే నిజమైన లోకంలోకి అడుగెట్టిన వాడివి. భవిష్యత్తును చక్కగా దిద్దుకుని, ముందు ముందు ఉజ్జ్వలంగా వెలగాలి నువ్వు. నీలో శక్తిసామర్థ్యాలున్నాయి. కాని వాటిని పెడమార్గాన పెట్టి వృథా చేయకు. రేపు నువ్వు లక్షలార్జించక పోవచ్చు. కాని శ్రమపడితే నలుగురిలో దర్జాగా గౌరవంగా తప్పక బ్రతకగలవు. ఈనాడే బిజినెస్‌లో లక్షలార్జించిన వాళ్లు అనుభవం మెట్లపైన సాము చేస్తూ, పరిస్థితుల తాకిడికి తట్టుకుంటూ అహోరాత్రాలు కష్టపడి సంపాదించినవాళ్లే. కీర్తి, డబ్బు సంపాదించి నువ్వూ వాళ్ల కోవలోకే రావాలని నా అభిమతం. ఇంత కచ్చితంగా చెప్పినందుకు మరోలా అనుకోవనుకుంటాను" అంటూ లేచి నిలబడ్డారు.

కట్టలు తెగి ప్రవహించబోతున్న కన్నీళ్లను ఆపుకోవాలన్న ప్రయత్నమేమీ చేయలేదు. వినమ్రుడనై, ముకుళిత హస్తాలతో, గద్గదస్వరంతో "మీ సలహా అక్షరాలా పాటిస్తాను, సార్" అన్నాను.

"విష్ యూ ఆల్ ది బెస్ట్" అని చిరునవ్వులు జల్లుతూ, నాలో వెలుగుని, ఆశని, ధైర్యాన్ని నింపి పట్టాలు తప్పబోతున్న నా బండిని సక్రమ మార్గంలో చేర్చి నన్ను ఆజన్మ ఋణగ్రస్తుణ్ణి చేసుకున్న ఆ మహనీయుని వైపు కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా అలా ఎంతసేపు చూసేనో! ★